

Основи відновного правосуддя

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>08 Право</i>
Спеціальність	<i>081 Право</i>
Освітня програма	<i>Право</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>очна(денна)/заочна/дистанційна/змішана</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, осінній семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кред. ЄКТС/120 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>залік</i>
Розклад занять	<i>Лекції: за офіційним розкладом залежно від групи Практичні заняття: за офіційним розкладом залежно від групи</i>
Мова викладання	<i>Українська/Англійська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лекційні та практичні: доцент, к.ю.н., Головка Ольга Михайлівна https://fsp.kpi.ua/ua/faculty/holovko/ https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=-GTGumMAAAAJ</i>
Розміщення курсу	<i>Google Classroom (код курсу уточнювати у викладача)</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Основною метою навчальної дисципліни є формування: знань щодо сутності концепції відновного правосуддя як аспекту гуманізації кримінально-правової політики; навичок співвідношення змісту різних практик відновного правосуддя; навичок побудови комунікації в межах відновного правосуддя; формування етичних засад застосування відновних практик при розв'язанні кримінальної ситуації.

Завдяки засвоєнню змісту дисципліни студенти матимуть навички різноаспектного аналізу правових конфліктів, пов'язаних із вчиненням правопорушень. На заняттях будуть розглянуті альтернативні способи вирішення кримінальних ситуацій та основні принципи реалізації практик відновного правосуддя, конструювання та моделювання медіаційного методу при врегулюванні конфліктів. Ці знання стануть інтелектуальним ресурсом, який має забезпечити успішну роботу майбутніх медіаторів.

Викладач розкриє сутність місця аналітичної роботи у професійній діяльності медіатора, ознайомить з процесами законотворчої діяльності в контексті запровадження медіаційних процедур в Україні. У процесі вивчення курсу буде приділено увагу питанню співвідношення відновного правосуддя та кримінального судочинства.

Також буде розглянуто світові тенденції реалізації відновних практик в кримінальному судочинстві. Викладач звернеться до основних міжнародно-правових актів по використанню

медіації та процедур відновного правосуддя в кримінальних справах (Європейські рекомендації і документи ООН). Для комплексного вивчення дисципліни окремо буде висвітлено сутність міжнародних інструментів, які регулюють процедури відновного правосуддя.

Для проміжної атестації з дисципліни передбачається засвоєння поточного матеріалу з аналізу кримінально-правової політики в Україні, доцільність криміналізації та застосування кримінальних покарань, альтернативи кримінальному переслідуванню за національним кримінальним і кримінально-процесуальним законодавством тощо. Для максимальної оцінки на заліку передбачається здатність комплексно оцінювати правовий конфлікт, що виник через вчинення правопорушення, умови проведення медіаційної процедури щодо нього, положення сторін, встановлення головного предмету обговорення та виявлення критеріїв нейтральності медіатора. Окрім цього, передбачається наявність знань щодо специфіки відновних практик у громаді та статусу потерпілого в кримінальному процесі.

У результаті вивчення студентами будуть здобуті навички аргументування своєї точки зору щодо сучасних тенденцій розвитку кримінального правосуддя і необхідності проведення політики гуманізації в цій галузі; роботи з нормативно-правовими актами, науковою літературою, аналітичними і програмними документами, пов'язаними з відновним правосуддям; розуміння принципів організації і проведення програм відновлювальної медіації; усвідомлення стану жертви у правових конфліктах, ставлячи на перше місце її, а не правопорушника.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується Google Classroom (основний канал комунікації).

Комунікація з викладачем можлива і заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також в межах консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри.

Відповідно до вимог ОПП **метою дисципліни** є формування у студентів здатностей:

- до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК-1).
- до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-3)
- приймати обґрунтовані рішення (ЗК-7)
- використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права (ФК-5).
- доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією (ФК-13).
- самостійно готувати проекти нормативно-правових актів щодо впровадження медіаційних та відновних процедур, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини (ФК-14)

Завданням дисципліни є розширення:

1) знань про:

- принципи професійної етики і розуміти можливі наслідки своєї професійної діяльності для учасників дослідницьких і соціальних проектів, а також ширшої громадськості

2) умінь:

- використовувати інформаційні технології для організації та забезпечення власної професійної діяльності при врегулюванні конфліктів
- використовувати способи врегулювання конфліктів у соціально-політичній сфері та процедури медіації
- враховувати правові, організаційно-управлінські і соціально-психологічні умови успішної організації трудової діяльності автономно і в команді

- використовувати досвід реалізованих проектів і програм (зокрема міжнародних) для розробки нових проектів і програми
- визначати рівень ескалації конфлікту та можливість інтервенції в конфлікт і обирати її спосіб
- відслідковувати актуальну ситуацію в процедурі медіації, прогнозувати її розвиток, скеровувати перемовини відповідно до етапів медіації
- роз'яснити сторонам суть, принципи та правила, можливості та наслідки медіації, ролі та межі відповідальності учасників процедури
- розробляти та здійснювати моніторинг й оцінювання соціальних проектів та програм.

В результаті засвоєння дисципліни студенти зможуть:

- розмежовувати кримінальні конфлікти і способи їх вирішення в сучасному світі
- проводити групові дискусії щодо оцінок та позицій щодо зміни кримінально-правової парадигми через еволюцію ідеї «криза покарання»;
- аналізувати правові основи та законодавчі перспективи становлення та розвитку відновного правосуддя в Україні;
- оцінювати дотримання етичних стандартів в діяльності медіатора;
- включати віктимологічні аспекти в програми відновного правосуддя;
- досліджувати процеси стигматизації та їх вплив на реалізацію програм відновного правосуддя;
- аналізувати реабілітаційну парадигму в межах ювенальної юстиції;
- використовувати в практичній діяльності результати моніторингу та оцінки програм відновного правосуддя.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни студенту бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами законодавства.

Дисципліна вивчається після опанування дисциплін «Кримінальне право», «Кримінальний процес».

Дисципліна перебуває у зв'язку з такими дисциплінами як кримінологія та психологія, що створюють загальну світоглядну і методологічну основу для сприйняття студентами змісту пропонованої дисципліни.

3. Зміст навчальної дисципліни

Денна форма

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	л	с у тому числі

		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. Основи відновного правосуддя: передумови та перспективи				
Тема 1.1. Гуманізація кримінальної відповідальності як напрям кримінально-правової політики в Україні	13	2	4	7
Тема 1.2. Альтернативні способи вирішення кримінальних ситуацій	13	2	4	7
Тема 1.3. Медіація: єдність методу та особливості, пов'язані з областю застосування	14	2	4	8
Разом за розділом 1	40	6	12	22
Розділ 2. Програми відновного правосуддя				
Тема 2.1. Законодавчі засади медіації та програм примирення в Україні	13	2	4	7
Тема 2.2. Міжнародні нормативно-правові документи у сфері реалізації програм відновного правосуддя	13	2	4	7
Тема 2.3. Процедура медіації між жертвою і правопорушником	14	2	4	8
Разом за розділом 2	40	6	12	32
Розділ 3. Окремі аспекти відновного правосуддя				
Тема 3.1. Ювенальна юстиція - класична і відновна парадигми	13	2	4	7
Тема 3.2. Реалізація відновного правосуддя в громаді	13	2	4	7
Тема 3.3. Сімейні конференції як модель відновного правосуддя	10	2	4	4
Разом за розділом 3	38	6	12	20
Модульна контрольна робота	2			2
Всього годин	120	18	36	72

Заочна форма

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. Основи відновного правосуддя: передумови та перспективи				
Тема 1.1. Гуманізація кримінальної відповідальності як напрям кримінально-правової політики в Україні	9			9
Тема 1.2. Альтернативні способи вирішення кримінальних ситуацій	9	2		7
Тема 1.3. Медіація: єдність методу та особливості, пов'язані з областю застосування	9			9
Разом за розділом 1	27	2		25
Розділ 2. Програми відновного правосуддя				
Тема 2.1. Законодавчі засади медіації та програм примирення в Україні	12			12
Тема 2.2. Міжнародні нормативно-правові документи у сфері реалізації програм відновного правосуддя	10	2		8
Тема 2.3. Процедура медіації між жертвою і правопорушником	10		2	8
Тема 2.4. Реалізація відновного правосуддя в громаді	10			10
Тема 2.5. Сімейні конференції як модель відновного правосуддя	10			10
Разом за розділом 2	52	2	2	48
Розділ 3. Окремі аспекти відновного правосуддя				
Тема 3.1. Ювенальна юстиція - класична і відновна парадигми	10			10
Тема 3.2. Етичні аспекти здійснення медіаційної діяльності в межах відновного правосуддя	11	2		9
Тема 3.3. Моніторинг та оцінка програм відновного правосуддя	10			10
Тема 3.4. Відновне правосуддя в країнах Європи	10			10
Разом за розділом 3	41	2		39
Модульна контрольна робота	2			2
Всього годин	120	6	2	112

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Гірник А. М., Горова А. О. Соціальна робота і програми відновного правосуддя: теорія та практика. Навчальний посібник. К.: Видавець Захаренко В.О., 2009. 216 с.

2. Посібник з програм відновного правосуддя. URL: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/1Uvenal_Const.indd.pdf.
3. Про європейські правила щодо застосування громадських санкцій та заходів: рекомендації Рада Європи № R (92) 16 Комітету міністрів державам-членам від 19.10.1992 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_047.
4. Про місце жертв злочинів у кримінальному судочинстві: Основоположне рішення Ради Європейського союзу 2001/220/JHA від 15 березня 2001 р. URL: https://issuu.com/uicc/docs/16_fr_decision_ukr.
5. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах № R (99) 19 від 15.09.1999 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_828.

4.2 Допоміжна література:

1. Землянська В. Відновне правосуддя в кримінальному процесі України. Посібник. К.: Видавець Захаренко В.О., 2008. 200 с.
2. Зер Говард. Зміна об'єктива: новий погляд на злочин та правосуддя. Пер. з англ. М. Яковлева. К.: Унів. вид-во "Пульсари", 2004. 224 с.
3. Кей Праніс, Баррі Стюарт, Марк Уедж. Кола примирення. Від злочину до повернення в громаду. Пер. з англ. К.: Видавець Захаренко В.О., 2008. 272 с.
4. Коваль Р., Прокопенко Н. Розвиток центрів відновного правосуддя в громадах. К., 2008. 88 с.
5. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 р. № 160-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.
6. Прокопенко Н. М. Гуманізація кримінального судочинства шляхом розвитку елементів служби пробації та реалізації програм примирення потерпілих та правопорушників : методичні матеріали; авт.-упоряд.: А. О. Горова, Н. М. Прокопенко, Д. В. Ягунов. К.: Укр. центр порозуміння, Міжнар. фонд «Відродження», 2007. 64 с.
7. Стратегії забезпечення життєздатності відновних практик: механізм співпраці правової системи та громади заради суспільної безпеки. Посібник. К.: Видавець Захаренко В. О., 2009. 224 с.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

5.1 Денна форма

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань
1	Тема 1.1. Гуманізація кримінальної відповідальності як напрям кримінально-правової політики в Україні Поняття та сутність кримінально-правової політики. Завдання та критерії ефективності кримінально-правової політики держави. Доцільність криміналізації та застосування кримінальних покарань. Кримінально-правова, кримінально-процесуальна та кримінологічна політики держави: співвідношення понять. Реалізація кримінально-правової політики через застосування кримінального закону. Ефективність кримінально-правової політики України. Альтернативи кримінальному переслідуванню як напрям

	гуманізації кримінально-правової політики.
2	Тема 1.2. Альтернативні способи вирішення кримінальних ситуацій Види кримінальних конфліктів і способи їх вирішення в сучасному світі. Правове поле вирішення кримінальних конфліктів: кримінальна відповідальність і її різновиди; кримінальний процес і диференціація процедур; альтернативи кримінальному переслідуванню. Позапроцесуальні форми вирішення кримінальних конфліктів. Громадянська відповідальність. Еволюція ідеї «криза покарання»: зміна кримінально-правової парадигми. Альтернативи кримінальному переслідуванню за національним кримінальним і кримінально-процесуальним законодавством. Альтернативи покаранню. Альтернативні покарання.
3	Тема 1.3. Медіація: єдність методу та особливості, пов'язані з областю застосування Медіація як спосіб врегулювання конфліктів і суперечок. Характеристика медіативного методу. Принципові відмінності медіації в сфері цивільних правовідносин і медіації у кримінальних справах та кримінальних конфліктах (умови проведення медіації, положення сторін, суб'єкт, який приймає рішення у справі, головний предмет обговорення, нейтральність медіатора тощо).
4	Тема 2.1. Законодавчі засади медіації та програм примирення в Україні Законотворча діяльність в контексті запровадження медіаційних процедур в Україні. Співвідношення відновного правосуддя та кримінального судочинства. Програма відновного правосуддя: складова частина вироку чи додатковий акт до нього. Законодавче регулювання програм відновного правосуддя в Україні. Правові основи та законодавчі перспективи становлення та розвитку відновного правосуддя в Україні.
5	Тема 2.2. Міжнародні нормативно-правові документи у сфері реалізації програм відновного правосуддя Світові тенденції реалізації відновних практик в кримінальному судочинстві. Міжнародно-правові акти по використанню медіації та процедур відновного правосуддя в кримінальних справах (Європейські рекомендації і документи ООН). Міжнародні інструменти, які регулюють процедури відновного правосуддя. Міжнародна (європейська) співпраця. Зміст рекомендації Ради Європи щодо медіації у кримінальних справах для допомоги державам-учасницям в організації та подальшому розвитку медіації⁸. Зміст Основоположного рішення ЄС «Про місце жертв злочинів у кримінальному судочинстві». Зміст Резолюції економічної та соціальної ради ООН про основні принципи використання програм відновного правосуддя у кримінальних справах. Інноваційні підходи міжнародної

	спільноти до питань відновного правосуддя.
6	Тема 2.3. Процедура медіації між жертвою і правопорушником Позиція медіатора в програмах відновного правосуддя. Відновлювальна медіація: етапи і завдання. Програми відновного правосуддя з неповнолітніми правопорушниками. Попередня зустріч з правопорушником (рольові ігри та обговорення). Жертва злочину. Потреби. Специфіка роботи з потерпілим. Зустріч з потерпілим (рольові ігри та обговорення). Зустріч з метою примирення сторін: фази зустрічі.
7	Тема 3.1. Реалізація відновного правосуддя в громаді Відновні практики, їх застосування у громадах для розв'язання конфліктів з метою формування безпечного середовища. Основні аспекти забезпечення ефективності відновних практик у громадах. Створення Центру відновних практик, його організаційна структура та система співпраці з місцевими органами влади та представниками громади. Система інформаційної взаємодії у громаді щодо можливості застосування відновних практик. Сприяння діяльності Центру відновних практик у громаді з метою створення інструменту соціальної реабілітації неповнолітніх правопорушників та профілактики їх неправомірної діяльності.
8	Тема 3.2. Сімейні конференції як модель відновного правосуддя Соціальні практики реагування на злочини: таврування, осоромлення, інтеграція. Емоції і соціальні зв'язки: роль сорому в стримуванні кримінальної поведінки і відповідальності за злочин. Сімейні конференції, кола, їх загальна характеристика. Сімейні конференції в ювенальній юстиції Нової Зеландії. Право на конфлікт в підході Говарда Зера.
9	Тема 3.3. Ювенальна юстиція - класична і відновна парадигми Значення ювенальної юстиції для розвитку інститутів реагування на злочини. Ювенальна юстиція - класична парадигма: передумови формування, історія, поняття. Зіставлення основних характеристик кримінальної та ювенальної юстиції. Реабілітаційна парадигма. Історична цінність і кордони класичної ювенальної юстиції. Критика класичної ювенальної юстиції. Відновлювальна ювенальна юстиція: ідея не караючої відповідальності за злочин. Світові тенденції розвитку ювенальної юстиції - від практики «надання послуг» до форм організації умов формування відповідальної поведінки неповнолітнього, який набув проблем з законом. Міжнародні рекомендації про нові підходи в реагуванні на злочини неповнолітніх.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

сформувані у студентів:

- розуміння основних вимог до процедур відновного правосуддя;
- досвід роботи з позиціями, інтересами та потребами сторін у відновних практиках;
- вміння оцінювати кримінальний конфлікт з позиції відновного правосуддя;
- вміння формувати та обґрунтовувати стратегію поведінки в ролі фасилітатора відновних процедур,
- вміння моделювати різні варіанти наслідків для сторін конфлікту у випадку застосування традиційного та відновного правосуддя.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	Тема 1.1. Гуманізація кримінальної відповідальності як напрям кримінально-правової політики в Україні 1. Види кримінальних конфліктів і способи їх вирішення в сучасному світі. 2. Кримінальна відповідальність і її різновиди. 3. Альтернативи кримінальному переслідуванню. Позапроцесуальні форми вирішення кримінальних конфліктів. 4. Громадянська відповідальність. 5. Еволюція ідеї «криза покарання»: зміна кримінально-правової парадигми. Завдання для поточного контролю: виконати тестове завдання та/або вирішити задачу. Завдання на СРС: Основні цілі, на досягнення яких спрямовані альтернативи кримінальному переслідуванню в сучасному праві, і відповідні види альтернатив в зарубіжному праві.
2	Тема 1.2. Альтернативні способи вирішення кримінальних ситуацій 1. Види кримінальних конфліктів і способи їх вирішення в сучасному світі. 2. Кримінальна відповідальність і її різновиди. 3. Альтернативи кримінальному переслідуванню. Позапроцесуальні форми вирішення кримінальних конфліктів. 4. Громадянська відповідальність. 5. Еволюція ідеї «криза покарання»: зміна кримінально-правової парадигми. Завдання на СРС: Світові тенденції реалізації відновних практик в кримінальному судочинстві.
3	Тема 1.3. Медіація: єдність методу та особливості, пов'язані з областю застосування

	1. Медіація як спосіб врегулювання конфліктів, характеристика медіативного методу. 2. Принципові відмінності медіації в сфері цивільних спорів і медіації у кримінальних конфліктах. Завдання на СРС: Філософія відновного підходу у світовій практиці.
4	Тема 2.1. Законодавчі засади медіації та програм примирення в Україні 1. Законотворча діяльність в контексті запровадження медіаційних процедур в Україні. 2. Співвідношення відновного правосуддя та кримінального судочинства. 3. Програма відновного правосуддя: складова частина вироку чи додатковий акт до нього. 4. Правові основи та законодавчі перспективи становлення та розвитку відновного правосуддя в Україні. 5. Проекти законів про медіацію в Україні. Завдання на СРС: Відновне та каральне правосуддя в країнах романо-германської та англо-саксонської правових сімей. Законотворча динаміка медіаційної діяльності в Україні.
5	Тема 2.2. Міжнародні нормативно-правові документи у сфері реалізації програм відновного правосуддя 1. Світові тенденції реалізації відновних практик в кримінальному судочинстві. 2. Міжнародно-правові акти по використанню медіації та процедур відновного правосуддя в кримінальних справах (Європейські рекомендації і документи ООН). 3. Міжнародні інструменти, які регулюють процедури відновного правосуддя. 4. Рекомендації Ради Європи щодо медіації у кримінальних справах для допомоги державам-учасницям в організації та подальшому розвитку медіації. 5. Основоположне рішення ЄС «Про місце жертв злочинів у кримінальному судочинстві». 6. Зміст Резолюції економічної та соціальної ради ООН про основні принципи використання програм відновного правосуддя у кримінальних справах. Завдання на СРС: Основи відновного правосуддя в деяких європейських країнах.
6	Тема 2.3. Процедура медіації між жертвою і правопорушником 1. Статус медіатора в програмах відновного правосуддя. 2. Відновлювальна медіація: етапи і завдання. 3. Програми відновного правосуддя з неповнолітніми правопорушниками. 4. Специфіка роботи з потерпілим. Завдання на СРС: Переживання і потреби жертв злочинів: віктимологічні аспекти відновного правосуддя. Перспективи впровадження у законодавстві України процедури примирення

	між особою, яка вчинила злочин і потерпілим.
7	Тема 3.1. Реалізація відновного правосуддя в громаді 1. Відновні практики, їх застосування у громадах для розв'язання конфліктів з метою формування безпечного середовища. 2. Основні аспекти забезпечення ефективності відновних практик у громадах. 3. Створення Центру відновних практик, його організаційна структура та система співпраці з місцевими органами влади та представниками громади. 4. Система інформаційної взаємодії у громаді щодо можливості застосування відновних практик. 5. Створення інструменту соціальної реабілітації неповнолітніх правопорушників та профілактики їх неправомірної діяльності 6. Налагодження співпраці в громаді з метою профілактики протиправної поведінки. Завдання на СРС: Філософія відновного підходу в громаді у світовій практиці. Трирівнева модель профілактики підліткової злочинності у громаді.
8	Тема 3.2. Сімейні конференції як модель відновного правосуддя 1. Комунікація на сімейних конференціях. 2. Комунікативна компетентність: базові техніки і прийоми. 3. Критичне слухання на сімейних конференціях. Завдання на СРС: 1. Способи усунення завданої злочином шкоди. Можливості програм примирення. 2. Общинне правосуддя: традиційні практики вирішення конфліктів на Північному Кавказі (на прикладі однієї республіки).
9	Тема 3.3. Ювенальна юстиція - класична і відновна парадигми 1. Теорія стигматизації («ярликів») і її вплив на становлення концепції відновного правосуддя. 2. Відновлювальна парадигма ювенальної юстиції: критики та прихильники. 3. Ювенальна юстиція: передумови формування, історія, поняття. Завдання для поточного контролю: виконати тестове завдання та/або вирішити задачу. Завдання на СРС: 1. Основні ідеї відновних практик в роботах Нільса Крісті. 2. Основні ідеї відновних практик в роботах Говарда Зера.

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань
1	Тема 1.2. Альтернативні способи вирішення кримінальних ситуацій Види кримінальних конфліктів і способи їх вирішення в сучасному світі. Правове поле вирішення кримінальних конфліктів: кримінальна відповідальність і її різновиди; кримінальний процес і диференціація процедур; альтернативи кримінальному переслідуванню. Позапроцесуальні форми вирішення кримінальних конфліктів. Громадянська відповідальність. Еволюція ідеї «криза покарання»: зміна кримінально-правової парадигми. Альтернативи кримінальному переслідуванню за національним кримінальним і кримінально-процесуальному законодавством. Альтернативи покаранню. Альтернативні покарання.
2	Тема 2.2. Міжнародні нормативно-правові документи у сфері реалізації програм відновного правосуддя Світові тенденції реалізації відновних практик в кримінальному судочинстві. Міжнародно-правові акти по використанню медіації та процедур відновного правосуддя в кримінальних справах (Європейські рекомендації і документи ООН). Міжнародні інструменти, які регулюють процедури відновного правосуддя. Міжнародна (європейська) співпраця. Зміст рекомендації Ради Європи щодо медіації у кримінальних справах для допомоги державам-учасницям в організації та подальшому розвитку медіації⁸. Зміст Основного положення рішення ЄС «Про місце жертв злочинів у кримінальному судочинстві». Зміст Резолюції економічної та соціальної ради ООН про основні принципи використання програм відновного правосуддя у кримінальних справах. Інноваційні підходи міжнародної спільноти до питань відновного правосуддя.
3	Тема 3.2. Етичні аспекти здійснення медіаційної діяльності в межах відновного правосуддя Особиста етика медіатора. Професійна етика медіатора. Принципи діяльності медіатора: добровільність, конфіденційність, неупередженість, нейтральність тощо. Взаємовідносини зі сторонами: права та обов'язки медіатора. Організаційна етика: взаємостосунки з колегами, з медіаційним центром, якщо медіатор діє як член такого Центру. Етика юриста та етика медіатора: співвідношення понять.

Семінарські (практичні) заняття

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	Тема 2.3. Процедура медіації між жертвою і правопорушником

	1. Статус медіатора в програмах відновного правосуддя. 2. Відновлювальна медіація: етапи і завдання. 3. Програми відновного правосуддя з неповнолітніми правопорушниками. 4. Специфіка роботи з потерпілим. Завдання на СРС: Переживання і потреби жертв злочинів: віктимологічні аспекти відновного правосуддя. Перспективи впровадження у законодавстві України процедури примирення між особою, яка вчинила злочин і потерпілим.
--	--

6. Самостійна робота студента

Студенти заочної форми самостійно опрацьовують теми, не зазначені в таблиці вище.

Студенти заочної форми також самостійно виконують МКР, завдання та вимоги до якої визначені у Додатку 2.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля «Основи відновного правосуддя», студенти виконують модульну контрольну роботу за певними кейсами, наданими у додатках до силабусу. Самостійна робота над цим завданням сприяє поглибленню теоретичних знань студентів з окремих тем модуля, розвиває навички самостійної роботи з кримінальною ситуацією (конфліктом) в межах відновних практик, сприяє формуванню вміння використовувати знання для вирішення відповідних практичних завдань. Завдання виконується студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача. Після підготовки завдання студент має його захистити. Захист відбувається на практичних заняттях. Завдання публікуються в гугл класрум.

Відвідуваність і виконання завдань

Студентам, які бажають отримати високий результат навчання рекомендовано брати активну участь в обговореннях на лекційних заняттях, однак відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно. На семінарських заняттях активна участь студента вимагатиметься. Рейтинг студента формуватиметься, в першу чергу, за результатами роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни. В результаті студент може отримати низький рейтинг, який не дозволить допустити його до заліку. В такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути обов'язково пройдені самостійно. Відпрацювання студентом пропущених тем можливе під час перерви у навчальному занятті за попереднього повідомлення викладачеві про це. Теми, в межах яких було передбачено тестові завдання, які студент вчасно не пройшов можна доздати в усному порядку. У разі дистанційного формату включена камера є обов'язковою умовою.

Студенти, які пропустили семінар можуть не допустити зниження підсумкового рейтингу, своєчасно опрацювавши відповідні теми і виконавши завдання, передбачені для пропущених занять. Теми і завдання для практичних занять доступні в Google Classroom.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст загальних засад відновного правосуддя, правові засади оформлення правовідносин медіатора зі сторонами. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі дисципліни. Вітаються питання від студентів до викладача під час лекції. Викладач може ставити питання окремим студентам або загалом аудиторії. Допускається і вітається діалог між студентами і викладачем на лекції.

На практичних заняттях студенти відпрацьовуватимуть навички роботи з позиціями, інтересами та потребами сторін у відновних практиках, оцінюють кримінальний конфлікт з позиції відновного правосуддя; моделюють різні варіанти наслідків для сторін кримінального конфлікту у випадку застосування традиційного та відновного правосуддя

Очікується, що студенти під час заняття самостійно виконуватимуть завдання, дотримуючись встановлених вимог та демонструючи уміння викладати власну позицію. Під час практичних занять викладач узагальнюватиме та аналізуватиме помилки і недоліки виконаних студентами завдань, відповідатиме на питання студентів, студенти оцінюватимуть документи один одного, виявляючи недоліки.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, вирішення тестів, виконання завдань](#)

Календарний контроль: [проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу](#).

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

1) відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших студентів у процесі дискусії на семінарських заняттях;

2) виконану модульну контрольну роботу (Додаток 2).

Студент отримає найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань, позицію викладає чітко і логічно, обґрунтовує її належним чином.

Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях чи складених документах, порушення встановлених вимог та логіки викладення тексту і реквізитів документу спричиняють зниження рейтингу студента.

Очікується, що на практичному занятті кожен студент складатиме документи самостійно. Очікується, що студенти пояснюватимуть чому вони сформуливали текст документу саме таким чином, висловлюватимуть свою думку щодо документів інших студентів.

Належна підготовка студента до практичного заняття займатиме в середньому 1-1,5 години.

З деталізованими очікуваннями від роботи студентів на кожному практичному занятті, запланованими для кожного заняття результатами навчання можна ознайомитись у робочій програмі дисципліни.

Викладач оцінює роботу студента на кожному практичному занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на практичних заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на восьмому і шістнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг студента повідомляється студенту на занятті.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання студента визначені у положенні про РСО з дисципліни, що ж додатком до РП.

Студент може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення студента з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Умови допуску до семестрового контролю: [зарахування усіх передбачених РП завдань](#)

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Працюючи на лекції студенту рекомендовано тезисно фіксувати ті акценти, на які звертає увагу викладач. Це спростить підготовку до семінарів та допоможе при виконанні завдань. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію, критично оцінить позиції інших студентів, задаватиме питання – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу збільшуватиметься.

Готуючись до семінарського заняття студент обов'язково повинен опрацювати лекційний матеріал та ознайомитись з додатковими ресурсами, які рекомендує викладач. При виникненні питань необхідно обов'язково задати їх на поточному занятті.

Позааудиторні заняття

Можлива участь студентів у конкурсах та гуртках, якщо вони підпадають під тематику дисципліни.

Дистанційне навчання

Можливе дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та додатку G-Suite.

Інклюзивне навчання

Допускається.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доценткою кафедри інтелектуальної власності та приватного права, к.ю.н, ст. дослідницею Голошко Ольгою Михайлівною

Ухвалено кафедрою інтелектуальної власності та приватного права (протокол № 13 від 10.06.25 р.).

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 4 від 24.06.2025 р.).

**Рейтингова система оцінювання результатів навчання
(для студентів денної форми)**

Рейтинг студента з дисципліни «Основи відновного правосуддя» складається з балів, що отримуються за:

- 1) доповіді, відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших студентів у процесі дискусії на семінарських заняттях;
- 2) модульна контрольна робота.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських заняттях (максимальна кількість балів на 1 семінарському занятті складає 5):

Студент працював на всіх проведених заняттях, позиція щодо завдань викладена чітко і логічно, обґрунтована належним чином, вимоги сформульовано правильно	75-90
Студент працював на переважній більшості проведених занять, завдання виконано з незначним порушенням основних вимог щодо структури і змісту, позиція викладена не зовсім чітко або з незначним порушенням логіки, неповне обґрунтування позиції	65-74
Студент працював на більшості проведених занять, завдання виконував з суттєвим порушенням основних вимог щодо структури і змісту, немає обґрунтування позиції, формулювання нелогічні	55-64
Студент працював на окремих проведених заняттях, виконано не всі завдання, виконання не відповідає встановленим вимогам, але складені самостійно	25-54
Студент працював на окремих проведених заняттях, завдання не виконано або виконано не самостійно	1-24

2. Модульна контрольна робота:

надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слушними доповненнями відповідей інших студентів у процесі дискусії	8-10
надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні завдання	5-7
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення завдання з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	1-4

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RD = 90 + 10 = 100 \text{ балів.}$$

Студенти, які набрали протягом семестру 60 і більше балів ($RD \geq 0,6 R$) отримують залік так званим "автоматом" відповідно до набраного рейтингу.

Студенти, які не надали всіх передбачених програмою дисципліни документів не допускаються до заліку. Питання до заліку в додатку 3.

Студенти, які надали всі документи, але набрали протягом семестру менше 60 балів (***RD < 0,6 R***) виправляють недоліки у наданих документах і отримують залік за результатами такої роботи із урахуванням якості складених документів і активності на семінарських (практичних) заняттях.

Для отримання студентом відповідних оцінок (ECTS та традиційних) його рейтингова оцінка (***RD***) переводиться згідно з таблицею:

<i>RD</i>	Оцінка ECTS	Оцінка традиційна
95 – 100	відмінно	Відмінно
85 – 94	дуже добре	Добре
75 – 84	добре	
65 – 74	задовільно	Задовільно
60 – 64	достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	
<i>RD < 60</i>	незадовільно	Незадовільно

Додаток 2

Завдання на МКР з дисципліни

МКР для студентів заочної форми є творчою працею і складається з двох частин:

- 1) виконання практичного завдання, спрямованого на формування навичок критичного і системного аналізу конфлікту, пов'язаного з правопорушенням;
- 2) написати есе.

Загальні вимоги до виконання МКР

Робота має складатися з таких частин: 1) титульний аркуш; 2) вирішення завдання; 3) список використаних джерел (за необхідності).

Для денної форми: виконана робота надсилається в Google Classroom в розділ «Модульна контрольна робота» **не пізніше як за два тижні до початку заліково-екзаменаційної сесії студентів.**

Для заочної форми:

Вимоги до оформлення МКР

МКР виконується державною мовою. Оцінюється незадовільно МКР, яка виконана іншою особою, з порушенням вимог академічної доброчесності, містить документи, які не відповідають вимогам законодавства.

Неприпустимо переписувати текст з літературних джерел без посилання на авторів, назву роботи та сторінку де міститься цей текст.

Текст формується через півтора інтервали на форматі А4. Відступи тексту від країв: зверху – 20 мм; від лівого краю – 30 мм; від правого краю 10 мм; знизу – 20 мм; розмір шрифту – 12-14.

Титульний аркуш МКР містить:

- 1) найменування вищого навчального закладу, факультету та кафедри, де виконано роботу;
- 2) назва МКР;
- 3) прізвище, ім'я, по батькові автора;
- 4) номер академічної групи;
- 5) прізвище, ім'я, по батькові викладача, який перевірятиме роботу, його науковий ступінь, вчене звання;
- 6) рік виконання роботи.

У списку використаних джерел потрібно вказувати тільки ті джерела, посилання на які є в тексті роботи. Список використаних джерел надають безпосередньо за текстом МКР.

Відомості про джерела необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту .

Зміст роботи

1. Практичне завдання передбачає виявлення позицій, інтересів, потреб, сторін конфлікту; визначення конфліктогенів, наявних в ситуації; встановити медіабельність/не медіабельність справи; перелічення своїх дій в ролі медіатора в справі за етапами медіаційної процедури; відповідь на поставлені питання.

2. Необхідно написати есе з теми, запропонованої у варіанті. Есе - це Ваші думки, судження. Копіпаст не допустимий. За прояв академічної недоброчесності несе персональну відповідальність. Ідентичні роботи будуть отримувати мінуси.

Варіант 1

1. Практична ситуація.

Ситуація: Двоє хлопців побилися у школі, один з яких вибив іншому зуб. Цей випадок можна розглядати як:

- злочин, що вимагає покарання,
- конфлікт, який потребує вирішення,
- збиток, який слід відшкодувати.

Варіанти розвитку подій:

- бесіда з хлопцями про поведінку в межах роботи школи,
- кваліфікація як кримінального злочину,
- розгляд справи в порядку цивільного провадження.

Всі ці та інші варіанти рішень (які ви можете запропонувати) можливі і реально використовуються в подібних ситуаціях. Що, на Вашу думку, визначає вибір рішення в такій ситуації? Які можливі наслідки кожного з перерахованих варіантів? Який з них швидше за все принесе більше користі і чому?

Відповідь обґрунтуйте.

2. Написати есе на тему:

«Як ви особисто розумієте принцип добровільності медіатора?».

Наведення прикладів заохочується.

Варіант 2

1. Практична ситуація.

Ситуація: Учень художнього технікуму намалював два банківських білети номіналом 100 грн. кожний. При спробі збути один з них, його було затримано. На допиті він показав, що намалював ці банкноти, щоб довести друзям свою художню майстерність.

Запропонуйте варіанти вирішення цієї ситуації. Які можливі наслідки кожного з варіантів вирішення? Який з них швидше за все принесе більше користі і чому?

Відповідь обґрунтуйте.

2. Написати есе на тему:

«Як ви особисто розумієте принцип конфіденційності медіатора?».

Наведення прикладів заохочується.

Варіант 3

1. Практична ситуація.

Два спільники, домовившись втекти з кримінально-виконавчої установи, де вони відбували покарання, виготовили фінського ножа, вбили конвоїра, заволоділи його вогнепальною зброєю і вивігли за межі колонії. При затриманні вони вчинили збройний опір, поранивши двох наглядачів.

Розгляньте ситуації, коли спільники були: а) повнолітніми, б) неповнолітніми. Запропонуйте варіанти вирішення цієї ситуації. Які можливі наслідки кожного з варіантів вирішення? Який з них швидше за все принесе більше користі і чому?

Відповідь обґрунтуйте.

2. Написати есе на тему:

«Як ви особисто розумієте принцип неупередженості медіатора?».

Наведення прикладів заохочується.

Варіант 4

1. Практична ситуація.

Сусідки по комунальній квартирі посварилися. Під час сварки одна з сусідок в присутності інших мешканців назвала іншу „зłodійкою”, на що та тричі її вдарила.

Запропонуйте варіанти вирішення цієї ситуації. Які можливі наслідки кожного з варіантів вирішення? Який з них швидше за все принесе більше користі і чому?

Відповідь обґрунтуйте.

2. Написати есе на тему:

«Як ви особисто розумієте принцип нейтральності медіатора?».

Наведення прикладів заохочується.

Питання на залік

1. Види кримінальних конфліктів і способи їх вирішення в сучасному світі.
2. Кримінальна відповідальність і її різновиди.
3. Альтернативи кримінальному переслідуванню. Позапроцесуальні форми вирішення кримінальних конфліктів.
4. Громадянська відповідальність.
5. Еволюція ідеї «криза покарання»: зміна кримінально-правової парадигми.
6. Види кримінальних конфліктів і способи їх вирішення в сучасному світі.
7. Кримінальна відповідальність і її різновиди.
8. Альтернативи кримінальному переслідуванню. Позапроцесуальні форми вирішення кримінальних конфліктів.
9. Громадянська відповідальність.
10. Еволюція ідеї «криза покарання»: зміна кримінально-правової парадигми.
11. Медіація як спосіб врегулювання конфліктів, характеристика медіативного методу.
12. Принципові відмінності медіації в сфері цивільних спорів і медіації у кримінальних конфліктах.
13. Законотворча діяльність в контексті запровадження медіаційних процедур в Україні.
14. Співвідношення відновного правосуддя та кримінального судочинства.
15. Програма відновного правосуддя: складова частина вироку чи додатковий акт до нього.
16. Правові основи та законодавчі перспективи становлення та розвитку відновного правосуддя в Україні.
17. Проекти законів про медіацію в Україні.
18. Світові тенденції реалізації відновних практик в кримінальному судочинстві.
19. Міжнародно-правові акти по використанню медіації та процедур відновного правосуддя в кримінальних справах (Європейські рекомендації і документи ООН).
20. Міжнародні інструменти, які регулюють процедури відновного правосуддя.
21. Рекомендації Ради Європи щодо медіації у кримінальних справах для допомоги державам-учасникам в організації та подальшому розвитку медіації.
22. Основоположне рішення ЄС «Про місце жертв злочинів у кримінальному судочинстві».
23. Зміст Резолюції економічної та соціальної ради ООН про основні принципи використання програм відновного правосуддя у кримінальних справах.
24. Статус медіатора в програмах відновного правосуддя.
25. Відновлювальна медіація: етапи і завдання.
26. Програми відновного правосуддя з неповнолітніми правопорушниками.
27. Специфіка роботи з потерпілим.
28. Відновні практики, їх застосування у громадах для розв'язання конфліктів з метою формування безпечного середовища.
29. Основні аспекти забезпечення ефективності відновних практик у громадах.
30. Створення Центру відновних практик, його організаційна структура та система співпраці з місцевими органами влади та представниками громади.
31. Система інформаційної взаємодії у громаді щодо можливості застосування відновних практик.
32. Створення інструменту соціальної реабілітації неповнолітніх правопорушників та профілактики їх неправомірної діяльності
33. Налагодження співпраці в громаді з метою профілактики протиправної поведінки.
34. Комунікація на сімейних конференціях.
35. Комунікативна компетентність: базові техніки і прийоми.
36. Критичне слухання на сімейних конференціях.
37. Теорія стигматизації («ярликів») і її вплив на становлення концепції відновного правосуддя.
38. Відновлювальна парадигма ювенальної юстиції: критики та прихильники.

39. Ювенальна юстиція: передумови формування, історія, поняття.
40. Персональна етика медіатора.
41. Професійна етика медіатора.
42. Принципи діяльності медіатора: добровільність, конфіденційність, неупередженість, нейтральність тощо.
43. Взаємовідносини зі сторонами: права та обов'язки медіатора.
44. Організаційна етика: взаємостосунки з колегами, з медіаційним центром, якщо медіатор діє як член такого Центру.
45. Етика юриста та етика медіатора: співвідношення понять.
46. Моніторингу та оцінка програм відновного правосуддя
47. Використання результатів моніторингу.
48. Специфіка проведення моніторингу програм відновного правосуддя.
49. Вимірювання впливу програм на рівень рецидивних злочинів.
50. Моніторинг преси з метою відстеження інформації про профілактику злочинності.
51. Моніторинг ефективності профілактики злочинності серед неповнолітніх.
52. Моніторинг ефективності профілактики латентної злочинності.
53. Специфіка притягнення правопорушника до відповідальності в європейських країнах.
54. Зарубіжний досвід застосування програм відновного правосуддя.
55. Відновне правосуддя в європейських країнах.